

канд. філол. наук.

Філіппова Н. М.

*Національний університет кораблебудування імені адм. С. Й. Макарова,
Україна*

**ЗНАННЯ–МОВА–КОМУНІКАЦІЯ (ОПИС НАВЧАЛЬНОГО
ПОСІБНИКА ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ)**

«Language and our thoughts are inextricably interrelated, and are, in a sense, one and the same. »

E. Sapir

«С современной точки зрения вопрос о значении знака должен быть сформулирован как вопрос о том, какое концептуальное или когнитивное образование подведено под «крышу» знака, какой квант информации выделен телом знака из общего потока сведений о мире.»

О. С. Кубрякова

Сучасна лінгвістика характеризується поліпарадигматизмом, тобто одночасним співіснуванням і розвитком декількох парадигм знання: прагматичної, комунікативної та когнітивної. Сьогодні сучасний лінгвіст, який вивчає будь-який аспект будь-якої мови, обов'язково намагається зрозуміти, яке місце займає дане мовне явище в загальній мовній картині світу: когнітивний підхід до мови дозволяє по-новому побачити природу різних мовних одиниць, їх значення, їх функціонально-системний статус, а розуміння мови як функціональної знакової системи, яка призначена для отримання, зберігання, передачі інформації, вимагає вивчення того, як представляються

знання в мові. В когнітивній лінгвістиці інформація представляється як знання, які репрезентуються та передаються через мовні форми в комунікації: особлива увага приділяється вивченню когнітивної інформації, яка набувається через досвід пізнання світу при сприйнятті та узагальненні цього досвіду (О. С. Кубрякова).

Тобто когнітивна лінгвістика виявляється тією обов'язковою навчальною дисципліною, яка повинна завершувати разом із семіотикою цикл лінгвістичних дисциплін, які розкривають таємниці мови: яким чином людина розуміє світ (семіотика, лінгвокультурологія, когнітивна лінгвістика); яким чином обробляється отримана інформація (нейропсихолінгвістика); що таке мова (історія лінгвістичних вчень, історія мови, теоретична та практична граматики, лексикологія, стилістика, лінгвістика тексту); яким чином знання (інформація) передається мовою (комунікативна лінгвістика, прагмалінгвістика).

Необхідність представлення когнітивного підходу до аналізу мовних явищ призвела до необхідності створення навчального «банку даних», одним з елементів якого, як ми бачимо, є посібник для самостійної роботи студентів, який ми назвали «Знання—мова—комунікація».

Перший розділ присвячено огляду історії становлення когнітивної лінгвістики. Як відомо, проблемами пізнання людство цікавилось з давніх давен, оскільки повсякденне життя вимагало відповіді на питання: Як люди розуміють все, що відбувається навколо них? Як люди набувають знання? У чому тайна пізнання? Як зробити процес набуття знань (навчання) більш ефективним? Тому основні теми для обговорення стосуються суті антропоцентричного підходу до мови, ролі мови у процесі пізнання та розуміння світу, знакових імен науковців, які «спровокували» розвиток цього напрямку, задач когнітивної лінгвістики, метафори як фундаментальної когнітивної операції.

Другий розділ надає можливості для обговорення таких проблем: концепт як основне поняття когнітивної лінгвістики та основа мовної картини світу;

особливості визначення цього поняття; структура концепту; методики аналізу концепту; групи концептів.

У третьому розділі звертається увага на розуміння поняття «картина світу», основних елементів мовної картини світу, ролі стереотипів у створенні мовної картини світу, суті та ролі проблеми національного стереотипу у сучасному суспільстві.

Четвертий розділ концентрує увагу на деяких особливостях україномовної концептосфери та дозволяє зрозуміти деякі засади методики зіставного аналізу концептів у різних мовах та фундаментальні концепти української національної ментальності.

Структура кожного розділу складається з переліку основних тем для обговорення, ключових слів даної теми, 20 завдань, які представляють хрестоматію, зорієнтовану на висвітлення основної проблематики даної теми у роботах вітчизняних і зарубіжних науковців списку цитованої літератури, тесту для самоперевірки.

Особлива увага приділяється феномену взаємодії мови та культури, яка зв'язує в єдиний проблемний комплекс два вида семіотичної діяльності людини та утворює одне активне середовище, в якому мовні одиниці всіх рівнів можуть виконувати функцію означників культурно маркованих означуваних (В. М. Телія), а тому в комунікативних актах постійно (несвідомо, імпліцитно або свідомо, експліцитно) відбувається діалог культурних і мовних структур, що особливо важливо для розуміння поняття «національний характер» в сучасних умовах глобального суспільства.

Взагалі створення «інтегральної парадигми знань» на когнітивних засадах – це одна з проблем, які пов'язані із шляхами становлення та розвитку когнітивного пізнання), а також з можливими межами інтеграції знань.